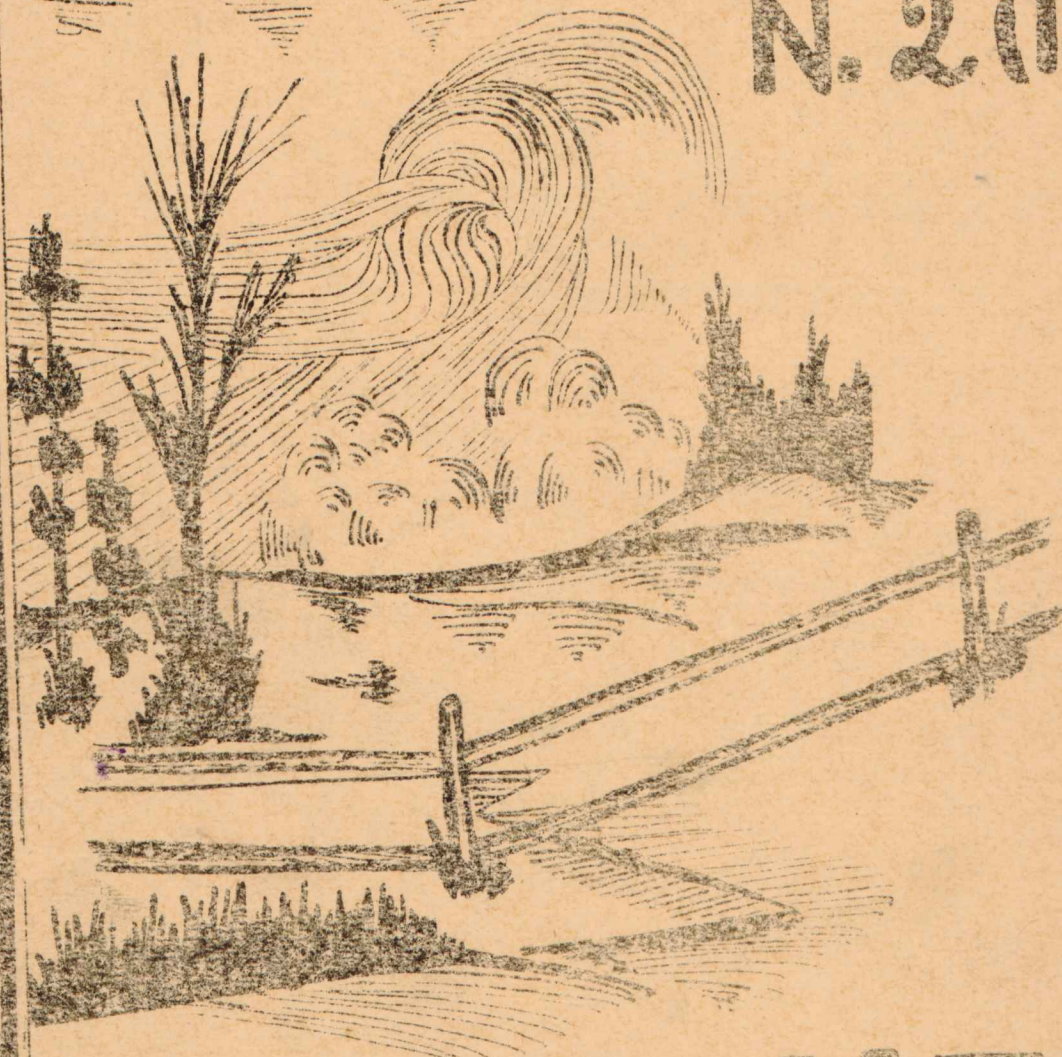

1927.

N. 2. (12)

MERKLUUR

AR EESTI
RAHVUS-
RAAMAT'IKOGU

5f. 10868

MERKLUUR.

Nr. 2. (12). Pärnus, 1. veebr. 1927. V. aastakäik.

Armsal tunnil.

Külalised... röömsad näod... valgustatud pidusaal. Mis peab see tähendama? Ent siiski mitte ebaharilik juhused - siiski mitte eksitus! Kätte on saabunud kallis päev - meie kooli hällipäev. Kolmeteistkümnendal aastapäeval, ja nüüd pidutsetakse vähe. Olgu too aeg ehk küll lühike, ent möödunud on ju nii paljugi... Elatud on läbi palju murepäivi. Mööda on ka raskeid silmapilke: on asutatud, võideldud, töötatud ja rühitatud paleuste poole. Ja nüüd pidutsetakse vähe. Kolmeteistkümnendat korda räägitakse, - võib olla ühte ja sama. Ent näib, nagu oleks külalised nüüd röömsamad, kui kunagi enne. Näib, nagu oleks neil ja kõigil pidulistel midagi südametel. Nende nägudel on ilme, mis ei avalda viha, vaid rõõmu ja uhkust. Võime ju nüüd röömsad olla, sest ümbritseb meid nüüd ju lahedam õhk, asume ju nüüd hoopis uutes ja avaramates ruumides. Miks siis mitte röömsad olla röömsatega!..

Röömsalt kajavad laulud läbi piduruumide, vaipustades kuulajaid kui ka lauljaid. Röömsalt ja hästi kõlab ka orkestri mäng. Sellele järgnevad tervitused. Miks siis mitte tervitada kui ju nii palju juba

tentud. Miks siis mitte avaldada ainult sellega oma tänu neile, kes seda kõike loonud. Oleme rõõmsad, tervitam e, ülistame, soovime, et ka meid tulevik oleks hea.

Uus maja on valmis, võtmed annab maakonnavalitsuse esitaja meie koolijuhatajale üle. Kaks meest seisavad vastastiku, nad on mõlemad tõsised. Võtmed on üle antud. Maakonnavalitsuse esitaja teeb tähenduse, millest paistab: Noh, maja ehitasime teile hea olge siis ka nüüd seda väärt. Silmapilguks vaatavad palju noori edasipüüdjaid, kui ka palju vanu elutarku nägusid ainult ühe mehe peale ja see on koolijuhataja.

Vii meid vastu paremale tulevikule! Ole hariduse külvaja noortele! Väheks vaikib kõik, siis sünnib koolijuhataja mehelik olek kõiki vaima ning uskuma: ta tahab, ta viib meid edasi! Võime ju ka minna, selleks on meil küllalt energiat! Ja meie lähme ka, - tahme ju meiegi tänulikud olla neile, kes teinud meile palju hääd ning teevad veelgi.

Perku.

Möödunud jõulud.

Nagu kino ekraanil vana kalunud film, niisugusena kihutab edasi hall igapäevane elu-nagu film, mis algab, kestab ja lõpeb ja siis jälle uuesti algab, alalõpmata. Üks aasta algab, kestab 365 päeva ja lõpeb siid jälle, andes ruumi uuele!

Näib, nagu oleks elugi filmi-lint, mis samuti pöörleb rattal. Kena kevad, lillede ja lindudega, kuum suvi palava päikesega, niiske sügis oma lõikustega ja lõpuks talv pakase ja lumetu'suga - see on elu-film. Nii paljudele läheks see igavaks, kui elu-film ei oleks enam midagi juure lisada. Kuid see ei ole mitte nii. Me ei tohi unustada elu ilusamaid heledamaid laike.

Kallid oli juba sügis, see mõnus. Kalli talv ja sel
lähe ühes ka kallid jõulud. Neid oleme ju nii
palju kordi juba vastu võtnud ja nautuma saanud,
kuuld sellest hoolimata ootame neid jällegi.

Kõikjal enne jõulupühi lõpetatakse koolis õppetöö.
Algab kooli jõuluvahetäht. Lapsed ja saanidega sõide
takse maale, - külladesse. Külmal talvine ilm lumi kriin-
sub saani jalaste all, hobune sõidab nobedalt kodu
poole. Seljataha jääb linn, kus ju mitu kuud tehtud
järjestiku koolitööd.

Koduski käivad jõulude eel suured korraldused, kor-
raldatakse toas, kui ka väljaspool Peremees ja sulane
on ametis kodu õlle valmistamisega. Peab ju seegi ole-
ma - "mida pole jõulutaju," ütleb peremees.

Kallis jõululaupäeva õhtu on kätte jõudnud. Istu-
takse suures, avaras talu eeskambris. Laual põleb jõu-
lupuu. Alles mõne silmapilgu eest astus tuppa, iku ja
annu suurim jõulurõõmu looja jõulumees. Kui iku ja
annu oma jõulusalnid hirmuga vanakesele ette lugenud
ja T töötanud hääd lapsed olla, hakkub hallihabemega
jõulumees toast, jättes lastele kingitusi. Nüüd algab
jõulupuu ehtimine. See on mõnus amet, seda tahab iga
üks teha. Mugavam ja armsam, kui kunagi enne, on nüüd
istuda armsal jõuluõhtul puhtas ja valges talu ees-
kambris. Näib, nagu ümbritseks nüüd suurt, kui ka
väikest ühesugune rõõm ja õnn.

Kui ju juba palju loetud ja lauldud, kahanevad va-
ha-küünlad rohelistel kuuse okstel. Siin ja seal lööb
üksik oksake pragisedes põlema ja täidab tuba magusa
kuuseoksa lõhnaga. Jõulukuusk väriseb tasa, -ta on
ainuke kes on ohvriks toodud kallil jõuluõhtul.

Jõuluõhtu on juba ammu mööda, mööda ka uusaasta.
Iüks seegi, nagu kõik pühad, vast huvitavam ja ooda-
tavam oli ta. Vanaaasta kadus, ta läks nagu rauk. Man-
lasse - asemele tuli uus. Huvi selle vastu vast
oli suur. Kui õnni ja valas vanaaasta õhtul õnne, et
teada saada eelseisvast aastast saladusi.

Mööda on kallid jõulud. Algab töö. Juba paari
päeva pärast algab koolitöö.

Sõidan isaga üle lumiste väljade ja läbi mustendavate metsade linna poole. Varsti paistab linn, ent imelik - ei tahakski nagu minna nüüd sinna rahvamurdu, sinna majade rägastikku - sääl ootab sind ees ju töö. - Meeles on ikka veel vaikne, armas jõuluõhtu valges avaras talu eestois.

Perku.

Uues korteris.

(Järg.)

Ohtul, tähed löid taevast sinama, tuli vanasaks ja pöörutas kõik "maast lahti", tuues e nesega kaasa kast õlut, paar pudelit üheksakümnekraadilist ning lõppude lõpuks kaks topsivenda: Kõik kolm olid nii võrd heas tujus, et hobune neid vististi halastuse pärast siia tõi. Nälg teda selleks küll ei sundind, kas siis maameestel heintest puudus?

Sugugi mitte, ja vanasaks niisugune kaval mees veel. Ja nüüd olid nad siin. Kõik kolm leidsid viimaks ukse üles, pime leiab ka teejuhi abiga teed, ning nüüd oli neid koguni kaks, mõlemad abikaasad. Algas jooming, mis kestis kaua ja kujunes kakeluseks, kui kolmas härra läinud oli. Võeti tarvitusele isegi tühjad pudelid, ent purustati vastu suurema tagajärgedeta. Minda käsitsi kokku. Vanasaks oli siin võidukas. Paari väikese löögiga muretses ta sõbrale verised kulmud. Asi ei lõppenud veel, vaid töötas huvitavamaks minna. Härrased haarasid pühas vihas laudnoad ja tõttasid õue. Mõne aja pärast tulid nad tagasi, võtsid klaasid ning jõid uuesti sündinud sõpruse, kui ka külma, mille mõjul nad leppisid, terviseks. Laudnoad jäid aga kadunuks igavesti. Viimaks arvas külaline aja kojuminekuks tulnud olevat, kuna vanasaks oma rahvale stseeni hakkas tegema. Tema esimene ohver oli tormilatenna klaas, milline polnud harjunud tegema hüppeid lauvalt põrandale.

Järgnesid mitmed vähenemad ja nõrgemad asjad: Kolmanda-
poole noorem tütreke, tüdinedes kõigist sellest kupa-
tusest, hüppas välja voodist näa õnnetumalt, et lõh-
kus oma paremaõ. jalal põhjaaluse kuni luuni terava
pudelipõhja otsas. Isanda paha tuju all kannatas ka
õige naine, millest andsid tunnistust sinised armid
ta otsaesisel.

Ükskord ometi, arvasin end selle aja juba hal-
liks läinud olevat, lõppes pidutaju ja algas uinak,
- hommikul.

Järgmisel hommikul, õige varakult juba, kogusid
end lähedalolevast kompaniist kari rügemendi tööpois-
se elutuppa. Kusagilt toodi vana äraiganenud kortsi,
ja lahti läks tants. Algul keerutasid noorherra ise-
keskis, ent viimaks mindi neidude jahile. Pika pause
järele olid kõik leidnud oma liisikesed ja tants al-
gas uuesti. Seal oli siis lubaga ja lubata poisse, kes
vanasaksa armust pika ja halli kasarmu elu kõrval said
nädalas kord elu nauti, niisugust kirevat elu.

(Järg.)

Esimene pühapäev suve vaheajal.

Terve loodus hingab talvise külmuse ja tardumuse
järgi täie rõõmuga valgust ja soojust, kogudes elu-
võimet ja jõudu. Kergemini hingab suvel talvest tüdi-
nenud inimene. Kellel võimalik, puhkab terve suve tal-
visest tööväsimusest. Tühjenevad "inimsoo nooruse hä-
vitajad" - koolimajad. Tühjenevad ka tolmurikkad linnad.
Oppurid tõttavad nagu rändlinnud maale-vabasse loodu-
sesse, kust tagasi tulevad sügiseõ. Tõttavad ka maale
suvitama palju linnaelanikke.

Koolitöö lõpul paneb õppur oma raske töö turjalt,
ja vabaneb. Ununevad tüütavaks, vastikuiks ning rõhu-
vaiks muutunud igapäevased ülesanded ja kirjatööd.
kaovad ja ununevad õpetaja käsud, nende asemele astub
ajju päikesepaisteline suvine pühapäev. Vabas looduses
on nooruril võimalus koguda uut jõudu. Maal l eiab ta
endale uue lõbusa ajaviite ja meelelahutuse. Õppur, kes

aina vaimlisel tööalal tegutsenud, jätab suvel selle ja valib enesele lihtsa kohalise töö, mis karastav ta vaimlisele jõule.

Juba esimesel pühapäeva hommikul pääle koolitöö lõppu maaran õngelati ja vihmussid ja jätkan oma vana tuttavat sporti. Vaba linnukesena tõttan järve poole, kaenla all õngelatt ja ussitops. Juba paistab silma vana tuttav lootsik ja pilliroo tukk, kus ahvenad päikese paistel soojendasid; kindlasti on nad ja tänavu samal kohal. Näe, seal paistab vana tuttav pajupöösas, laotades kaugetele omi oksa. Tuleb meele päev, millal tema liigidal lootsikus istusin ja õngitsesin. Siis juhtus äpardus, millest hiljem pikemaks ajaks sai kõneainet. Vana ahvenas, kes mitmel korral käis õnge narrimas, hakkas viimaks otsa, tõmbas õnge nõõri pooleks ja pani see plagama. Las ta tuleb tänavu veel sööta võtma, küll ta riukaid juba tunnen, sest olen muretsenud uue nõõri ja õnge.

Aga ega ma ahvena püügiga üksi lepi, seama ka sääresed õnged korra, mis otsivad üles jõemüüast suured ja rasvased angerjad. Angerjas, see rasvakott, võrdleb ennast rasvaga täidetud ja jõkke wisatudvorstiga, aga sealtki otsin ta üles.

Samuti otsin üles ka kivid järves, mille all magab vähk, liigutades omi pikki koivi. Maaran tal sõrast kinni ja tassin päevavalgele selle koleda eluka. Mul on ka tuntud nende peiluurkad jõesügavuses, kalda ääre ja puujuurte all, kust neid välja narrin öösel lõhnava söödaga. Tunnen ka pilliroo padrikut, kus vesi ainult poole jala sügavune, kuid selle eest pehme mudane põhj, mis võimaldab vähile eluaseme.

Tunnen põhjata sügavaid jõe hauakohti, kus elutsevad suuremad purikad. Neid saan ma tihti näha, kuid harva kätte. Need suured veelukad tegid püüdes palju löbu: nad rabelesid pööraselt unna otsas, ahvardades seda jõkka tassida.

Kui mujal õngitsedes äkki jõe hauakohal, kus asus unn söödaga, välju weepahinat luulsin, hakkas süda kiiremini tuktama ja vaikusilmade ees nägin, kuidas tassisin suurt purikat. Kohale jõudes nägin, et olin pettunud, unn söödaga seisis puutumata, kes teab, kes selle

suureplahina sünnitas, kas haug või saarnas. Saarnas, see toreloom, sattus mulle ka kogemata püssitoru tüttele. Sülgasin talle tinaherneid näkku ja pärisin ta naha. Vana mõisavalitseja teab jutustada mõndagi imelugu nendest loomadest.

(Ngitsedes järvel või jõel võib kuulda muusikat, mis linnas esineb ainult teatrites. Metsist kajavad suvitajate ja karjalaste rõõmuaulud ja huiked otsekui näitelaval. Teatris läheb pikkadel vaheaegadel aeg igavaks, kuna seda siin ei juhtu. Kes suudaks võrrelda näitelaval ettekantud ooperit järveäärse muusikaga: seal laskuvad kaldale tuhanded lained, kuuse ladvas laulab tuhande linnuline koor. Sa ise oled vaba. Sarnast toredat teatrit ei kuule ega näe suurem osa linnaelanikke. Tee, mis järve äärest koju viib, läbib raies- tikke, nõrmi ja heinamaid, kus kasvavad marjapuupõõsad. Astudes paar sammu teelt kõrvale täidab oma hiru mahlarikaste marjadega. Siin marjapõõsaste vahel, haljel murul on tore uinude, otse taevaliku linnukoori kaisutusel. Siinsel sümfoonial on see hea omadus, et uuduvad ebakõlad, mis isegi hoolsasti ettevalmistatud kontsertidel sageli riivavad kõrva, sest asjata ei tunne muusikamehed kadest metsamuusika selge kõla üle. Siinsed kontserdi andjad ei väsi ilalgi, vaid ilmuvad ikka uued ja uued ettekanded. Istudes lillelisel muruvaibal tundub mugavam kui teatri toolil. Võid punuda lillepärge ja viia koju vanemaile nii värskena ja ilusana, kuna linnas saad pärgi ainult turult, mis sageli mätsinud ja iluta.

Kahju neist kodanikest, kes peavad suve saatma muus-
tail, tõlmuuil tänavail

Karl.

Vabaduses.

Läbi õõ tumedate kujude sööstub rong ees ärgile. Seisan vagunis otsaesisega vastu külma aknal laasi ning vaatan mööduvaid puid, mille vahel nagu viirva tub mets haldja sammalhabemes nägu ja põgenevad murunud hirmul sügavamasse metsa, hirmutatuna öökolletise rongi rästaste müdinast ning kahest sätendavast silmast. Mu üm-

bervagunis valitseb vaikus. Latris võitleb küünlaots pimedusega, ning ta kahvatu valgus langeb magavaile inimkogudele.

Ligemale jõuab koduküla jaam, juba paistavad virvendavad tulukesed, meis põleb ka tuluke, tuksub kiirelt süda, suureks tahab ta paisuda. Üksainus tung peitub minus: saada rutemini koju, vahadusse,emale tolmuseilt linnaulitsailt.

Oli pühapäev. Läbi paksude kuuskede tungisid üksikud päikesekiired aiala sammeldanud teerajale, ning laulis kõrgel kuuse otsas käblik. Asjata eksis mu pilk okste labürindis, lootes leida väikest laulikut, näha teda ometi üks kord. Puude oksile põimitud ämblikuvõrgud jäid rippuma mu näole. Mõni, milles rippus kuivanud kärbes, teine, milles pesitses suur ristseljaga ämblik. Nägin teda kohmetult põgenevat mööda siidist niiti, mis heljus värskes tuuleõhus. Puutüvede vahelt paistis järve Hõbedasena läikis ta kinnikasvanud kallastes, milles kasvavad villirood, kõrkjad ning hundinuiad. Selle kalda veemük istusin mitu pühapäeva, ka täna istusin siia. Siin võisin olla vaba, võisin hingata värsket õhku, võisin vaadata järve tasast lainetamist ja kuulda lainete laksunist.

J.K.

Talvisel teel.

Helevälge, ääretu lumine lagendik, mis sulab silmapiiril õhute halli taevaga. See on üks Eestima suurtest rabadest, mis suvel küll läbipääsemata, mida aga talvel kasutatakse läbikäimiseks, et lühemat teed võimaldada linna ja üksikute metsatalude ja külade vahel. Sirgjooneliselt kaob tee kauguse sse. Mööda teed venivad üksikud mustad kogud, kord üksikuna, kord huljana koos. Need on kas mõned puukoormad, mida veavad väsinud hobused linna, või tühjad reed, milles istub linna- ja talumees, kas ükakrae püsti, läki-läki surutud silmle, kuna hallid suitsupilved kärkivad vastikult lõhnavast piibust, mille ots vaevalt välja paistab hõimatanud habemest. Kus reed moodustavad pikema reea, seal on tagumised reed harilikult tühjad, kuna sõitjad on kõik kuhjunud esimesele reele.

Kasukataskust paistavad siis valged korgitatud pudelid, milles loksab selge, värvita vedelik. Pudeli sisule ei anta armu, vahetpidamata liiguvad nad ühe suu juurest teise juure. Vietakse külmarohtu. Ja kuna see rohi mees-tele nähtavasti palava naha kõrval ka palava pe a annab, tehakse ka hobustele piitsaga tubliste sooja, eks nad, vaesea loomad kannata muidugi külma sarnase ilmaga. Nii lüheneb tee ja halli vinana hakkab juba mets paistma. Pikkamisi muutub raba madalamaks. Kuni enamalt lume alt milluse kanarpikugi latvu viikis, läheb lumi, ja kordkorralt sügavamaks. Mõnes kohas kasvab kuivade pilliroog. Ja siis, nagu taimeriigi pilkeks ulatub kuni silt lume alt kulukoillane, närune männilätv. Mõnes kohas on neid ka suuremaid, tüvist jänderikud ja kõverad, nagu kasvunud mingi pressi all, mis pole võimaldanud puude jõuda kasvu. Okasmetsade harilik mahlakas roheline puudub neil, rabaäärse saunamehe seljas võib talveti kulukol last kasukat näha, mis sarnaneb värvilt täpselt rabama didele. Nagu vaese kerjused piiravad nad teed, lüües kummardades omi latvu viinges põhjatuules teekäijate ees. Kuid ikka läheneb mets, Eesti varandus ja ilu. Musta, pihaliku müürina avab ta oma süle talvetele. Tumedana viigub rabaäärse talu rehetoa külmetanud aknast juba tahmalambi silm, ehk küll videvikus paistavad veel selgesti mustjashalli palkseinad jääpurikad, mis ulatavad külma- taadi habemena tuustia olgkatusest. Tuluke kaob puude vahele, tumeltalt mühav mets piirab teekäijaid. Võlvina ulatuvad kuuskede ja hiiglemändide ladvad üle tee, sirgetena ja tumedatena paistavad eemalt üksikud puutüved, sulades ühte mustavasse kogusse. Metses all kasvavad noored kuused on kaetud helevalgesse lumerüüsesse, nagu oleksid nad suhkrust ja lebaksid linnas koogiäri aknal. Pimedus läheb kord korralt ikka sügavamaks, ei näe enam hangeharjal jänese ja rebasegi jälgi. Kiiremalt tõmbavad wäsinud hobused, talutaat liigutab ohje ja plaksutab piitsa. Varsti jõuavad reed metsast välja, kus küla põldudel mustavad talumajad lumitanud katuste ja valgustatud akendega. Sinna oodatakse pereisa, kes tuleb linnast ja sunnib hobust, et see tõmbaks kiiremalt ja jõuaks pea koju.

Pikalt, igavalt levineb hämarus üle sinetavate lumeväljade, üle lumise metsa. Ikka hämaramaks muutub ilm. Kuid juba hakkab helkima kõrgeast ohtutaevast ehatäht, saates alla hõbedast valgust. Ehatäht helgib ükssinda. Peagi sirab aga terve kahvatu taeva võlv tähtedest.

Korstnaist looklevad veel viimased hõredad suitsujoad, mis kaovad kuhugile jõudmata. Teel krudiseb lumilise kojusõitja reejalaste all. Jälle vaikus... Ikka külmemaks muutub ilm, ikka enam ja enam sätendavad tähed. Paistavad akendest hilised tuled, kuni kustub neistki viimane kaugel horisondil.

Vargsi, kuulatades, kõkerdavad jänesed orasepõllule. Lendavad põldpüüd toitu otsima. Kõik muu uinub ilusas talvises öös.

Silva.

Hinga rahus!

Nagu moodi on läinud salongides charleston, nii on sama teed käinud valitsusasutustis kriis. Kriisitavad kõik, mis ime siis kui õ/r. "Kiire" juhatus võttis eeskujuna neist kõigist.

L.a. 18. nov. kutsutigi kokku erakorraline peakoosolek, et valida uut "pead" seltsile. Kriisitajaiks olid seekord juhatuses olevad II klassi õppurid H arjaks'iga eesotsas, kes millegi pärast keeldusid vana juhatusega koostööst ja koosolekul üksteisel hakkasid "kraamima musta pestu".

Koosoleku eelpäevad olid ärevad. Levitati kihutuskirju, millistes pajatati nii nagu poliitiliste rühmituste kõnekooosolekuil enne riigi - või linnavolikogu valimisi. Neis kirjus kutsuti õppureid ka kohut mõistma oma püha tööekspidamise järgi "valimiskasti" juure.

Koosoleku alguseks oligi kogunenud liikmeid rekordiliselt, arvult umbes sada, kes olid huvitatud oma "lapse"

saatusel. Juba algul pääsis lahti kestev torm ja tegu seti nii, nagu seda vast mitte tegema ei oleks pidanud. Peale igasuguseid kokkupõrkeid jõuti päevakorras viimaks uue juhatuse valimiseni, milline peale ametite jagamist näis järgmisena: esimeheks Roger, abiks Jensen, kirjuriks Viidermann, abiks Kosenkranius, laekuriks Matson ja abiks Seiman.

Peale aeda otsustati eelmist kirjurit päästa "pankrotist", sest kergejõustiku võistlusil "jooksnu ära" ketas tema süü läbi, kuna Rahn teda pole kannud kaasa esinades mõnel võistlusel. Päästetöö kordaminekuks asutati vastav "armee", millise põhikapital koosnes 5-10 margalistest osamaksudest.

Sellega lõppeski "viisirikas" koosolek ja jäi vaid hüüda kadunud juhatusele: Hinga rahus!

Tormilind.

"Merkuuri" NI ilmunud ülesannete lahendused.

I.
Värava maks.

Reisijal oli alguses 61 mk. raha.

II

Teine ülesanne lahendatakse järgmiselt:

0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0

Õieti lahendasid: E. Elme, A. Viidermann, Art. Tomson,
J. Kosenkranius, R. Harjaks.

Ülesanded.

Sõdurid valvasid neljakandilist varaaaita. Igal kül-
jel seisis 4 sõdurit. Kokku oli 16 sõdurit. Neli sõdurit
läksid ära. Tuli ülemus. Järelejäänutel hirm nabas, et
ülemus neid peavahti paneb. Aga leidsid nõu. Seadsid
endid ümber ända nii, et ülemus ei saarganud nelja ka-
dumist. Kuidas nad seda tegid?

Traatsaba.

II

Keegi õpetaja küsis teiselt: "Kuipalju õpilasi sul
klassis on?"

Teine kostis: "1/6 minu õpilastest on praegu haiged,
II töötavad põllul, 7 läksid koju ja praegu klassis ole-
jatest õpilastest kirjutavad 20., kuna 17 rehkendavad."

Esimese kostis: "Sul on küll palju õpilasi, kuid minul
on 4 õpilast veel enam."

Kui palju oli kummagis klassis õpilasi?

Ida.

Paljundatud Kaub.kooli õppe opalograafil.

